

DE WINDOTTER ALS NAAM VOOR DE IJSSSELSTEINSE KORENMOLEN

In het *Maandblad Oud-Utrecht* van januari 1984 heb ik gesteld dat de naam Windotter voor de IJsselsteinse korenmolen waarschijnlijk op een vergissing berust. Na jarenlang historisch onderzoek over Zuidwest-Utrecht had ik deze overtuiging gekregen met name op grond van de volgende drie feiten. Op de eerste plaats kende niemand in IJsselstein deze naam, ook niet uit overlevering. Op de tweede plaats kwam de naam voor zover bekend nergens voor in stukken in de IJsselsteinse archieven. Op de derde plaats kwam de naam nergens voor in boeken en artikelen die over IJsselstein geschreven zijn. In het *Zenderstreeknieuws* van 23 september 1987 staat echter het artikel: Vroegere bewoonster wijst oude naamplaats aan. Molen heet met recht „Windotter“. Volgens dit artikel zijn twee voormalige bewoners

van de molen opgespoord, Johannes van Ek, zoon van de laatste molenaar, en mevrouw Van Tellingenvan Thiel, de tweede echtgenote van deze molenaar. Zij wist zich nog goed te herinneren dat de naam Windotter met zwarte letters op de binnenkant van de eerste verdieping geschilderd was. Omdat de letters lelijk gevonden werden, moest ieder jaar deze plek opnieuw gewit worden, aangezien zij steeds weer door het witsel heen kwamen. Op aanwijzingen van mevrouw Van Thiel is deze plaats bij de restauratie van de molen terug gevonden. Onder de witkalk is de naam terug gevonden.

Volgens het *Zenderstreeknieuws* stond er „Windotter“. De heer J. P. Kurver vermeldt op blz. 31 van het *Jaarboekje* 1985-1986 van de Stichting „De Utrechtse Molens“ echter dat er „De Otter“ stond. Inmiddels heeft de heer E. Smits in *De Molenaar* van 15 oktober 1986 gepubliceerd dat de naam „De Windotter“ voorkomt in een in 1943 gehouden en-

De IJsselsteinse korenmolen in 1744.

quête naar het molenbestand. Deze enquête bevindt zich in het archief van de stichting *De Hollandse Molens*.

Het is dan ook deze enquête die de heer K. M. Dolman als bron gebruikt heeft in het Utrechts Molenboek. Het is nu echter de vraag of de naam naar aanleiding van deze enquête verzonnen is, afgeleid is van „De Otter“ of toch een ander oorsprong heeft. Dit zal

waarschijnlijk altijd een vraag blijven. Het meest verheugend is echter het feit dat de molen thans weer een baard heeft waarop deze naam geschreven kon worden. Ik ben dan ook bijzonder blij met de restauratie van de molen.

Pr. Margrietplein 12
3402 CG IJsselstein

R. J. Ooyevaar,

BOEKENSCHOUW

Drs C. C. S. Wilmer red., Jan de Beijer in Utrecht, stadsgezichten van een bekende tekenaar uit de 18de eeuw. Catalogus tentoonstelling Gemeentelijke Archiefdienst Utrecht. Alphen aan den Rijn, Repro-Holland B.V., 1987. 125 blz. met ill. Prijs: f 30,-.
Drs H. Romers, J. de Beijer: Achttiende-eeuwse gezichten van steden, dorpen en huizen, deel 3: de stad Utrecht. Alphen aan den Rijn, Repro-Holland B.V. 1987. Prijs: f 55,-.

Jan de Beijer, wie kent hem niet? Zijn naam mag dan misschien niet bij iedereen bekend in de oren klinken, toch wordt vrijwel iedere Utrechter regelmatig met zijn werk geconfronteerd. Er zijn weinig kunstenaars van wie een tekening levensgroot werd nagebouwd. De 18de-eeuwse tekenaar Jan de Beijer is dit postuum overkomen. Bij de restauratie van bijna de gehele gevelwand van de Lichte Gaard is een van de bekendste tekeningen van Jan de Beijer als voorbeeld van de 18de-eeuwse situatie gebruikt.

Jan de Beijer heeft ons een enorm aantal tekeningen nagelaten, die niet alleen mooi, maar ook van grote documentaire waarde zijn. Alleen al in Utrecht maakte hij, vooral in 1744 en 1745, ongeveer tweehonderd tekeningen van gezichten binnen, maar ook buiten de stadsmuren. Verder vertoefde hij tussen 1732 en 1775 in grote delen van Nederland en het Duitse Nederrijngedebied, waar hij van alles vastlegde in tekeningen. Jan de Beijer en zijn navolgers maken het ons mogelijk een goed beeld te krijgen van de 18de-eeuwse stad en het platteland.

Dankzij de heer Romers zijn de bekende afbeeldingen van De Beijer onderzocht en bijeengebracht in een omvangrijke oevrecatalogus. Bij de verschijning van het deel over de stad Utrecht werd van 17 oktober tot en met 19 december 1987 door de Gemeentelijke Archiefdienst Utrecht een tentoonstelling georganiseerd. In de tentoonstellingscatalogus zijn de afbeeldingen uit de oevrecatalogus overgenomen, voorafgegaan door artikelen over de achttiende-eeuwse topografische tekenkunst en haar voorgeschiedenis, door P. J. Klapwijk, de levensloop van Jan de Beijer, door H. Romers, de tekeningen van Jan de Beijer, door C. C. S. Wilmer en Jan de Beijer en zijn navolgers door H. Romers. Voor het luttele bedrag van dertig

gulden is het nu mogelijk geworden de fraai uitgevoerde catalogus te kopen en zo het 18de-eeuwse Utrecht in huis te halen. Dat velen dit verlangen koesteren blijkt wel uit het feit dat herdruk van de catalogus noodzakelijk is geworden.

E. M. K.

G. W. A. Lemaire, Utrecht in grootmoeders tijd. Zaltbommel, Europese Bibliotheek, 1987. ISBN 90 288 4587 9. Prijs: f 29,90.

„Amice. Met den aanvang v. h. jaar 1900 mijne beste wenschen. Wat je schrijft van de twintigste eeuw ben ik niet geheel met je eens. Ik ben nl. van de mening dat de 20ste eeuw eerst in 1901 begint“.

Deze schoolmeesterlijke opmerking, in 'n verzorgd handschrift genoteerd onder een foto van het café-restaurant „Buitenlust“ aan de Maliebaan, is een van de kleine maar verrassende toegiften die het ansichtkaartenboekje van G. W. A. Lemaire de lezer biedt. Dat het volgens een overbekende formule op de markt verschijnt, en óók nog onder de suffe titel *Utrecht in grootmoeders tijd* (welke tijd? welke grootmoeder?) kan de samensteller, een verwoed verzamelaar en toegewijd Utrecht-kenner, ook niet helpen. Het moet potentiële belangstellenden er in elk geval niet van weerhouden het zorgvuldig te bekijken, en het met eerder verschenen soortgelijke uitgaven te vergelijken.

Van mijn eigen westkant van de stad heb ik er wel iets nieuws in gevonden. Noch bij Jan Reeskamp (*Utr. in oude ansichten*), noch bij H. J. H. Knoester (*Utr. rond de eeuwwisseling*) heb ik zulke mooie plaatjes aangetroffen van de Damstraat, de Kanaalstraat, Bilitonkade en J. P. Coenstraat, en de Vleutenseweg. De auteur-collectie heeft zich ingespannen om zijn boekje een eigen accent te geven door royaal te citeren uit tijdschriften en kranten uit de periode van de foto's zelf, zodat er een eenheid is ontstaan tussen tekst en beeld. Met het citaat van hierboven is al aangegeven hoe populair de ansichtkaart in de jaren 1900-1920 was. Wie er in de namiddag een op de post deed om zijn komst de volgende dag aan te kondigen, wist dat die boodschap nog op tijd zou aankomen. Dankzij de talrijke postbestellingen. Voor mededelingen van die aard pakken wij nu de telefoon. Daar blijft buiten de telefoonrekening niets van over. Hier proeven we tenminste